

Nr 114.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till trädgårdsundervisningen; given Stockholms slott den 1 mars 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1 mars 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld, följande.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 142 till 1945 års riksdag anvisades å riksstaten för innevarande budgetår dels till understöd åt trädgårdsskolor för avlöningar ett anslag av 60 000 kronor och för driftkostnader ett förslagsanslag av 20 000 kronor, dels ock till lärlingsutbildning ett reservationsanslag av 12 000 kronor. I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln, punkterna 47—49, föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet beräkna anslagen för nyssnämnda ändamål till samma belopp som i nu gällande riksstat.

Jag torde ånyo få anmäla dessa anslagsfrågor för Kungl. Maj:t.

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallades den 31 mars 1944 dåvarande statssekreteraren B. Näsgård att såsom utredningsman verkställa

överarbetning av en av lantbruksstyrelsen med skrivelse den 11 november 1943 överlämnad utredning med förslag till omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen. Den 30 november 1945 har utredningsmannen, som vid fullgörande av nämnda uppdrag biträtts av trädgårdsmästaren H. Johansson, Lerum, trädgårdsskoleföreståndaren G. E. Löfving, Söråker, lantbrukaren G. Martinsson, Urshult, trädgårdskonsulenten G. R. Ferlenius, Kristianstad, och sekreteraren i lantbruksakademien, professorn B. R. M. Torssell, avlämnat en promemoria med utredning och förslag rörande organisationen av den lägre trädgårdsundervisningen och lärlingsutbildningen samt härför erforderliga statsbidrag.

Över promemorian ha yttranden avgivits av statskontoret, lantbruksstyrelsen, byggnadsstyrelsen, riksmarskalksämberet, allmänna lönenämnden, statens pensionsanstalt, styrelsen för lantbrukshögskolan, lantbruksakademien, vetenskapsakademien, förvaltningsutskotten hos hushållningssällskapen i Stockholms län och stad, Kronobergs län, Kristianstads län och Skaraborgs län samt styrelserna för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut, Adelsnäs trädgårdsskola, Norrlands trädgårdsskola i Söråker, Önnestads lantmannaskola, lantmannaskolan i Jälla och lantmannaskolan vid Umeå ävensom av ett flertal yrkesorganisationer och sammanslutningar.

Utredningsmannens förslag.

Utredningsmannen har i sin promemoria erinrat därom, att utbildningen av trädgårdsmästare för närvarande skedde vid den statliga trädgårdsskolan i Alnarp, de statsunderstödda trädgårdsskolorna vid Experimentalfältet och Adelsnäs samt i Söråker. Kurserna, som vid samtliga utbildningsanstalter vore tvååriga, tjänade syftet att meddela undervisning om grunderna för trädgårdsskötseln och övning i trädgårdsarbetens utförande inom alla grenar av trädgårdsodlingen. Vid Alnarp hade härjämte sedan hösten 1939 anordnats en handelsträdgårdsmästarkurs, uppdelad på två delkurser om vardera fem månader. För närvarande kunde sammanlagt högst 84 elever beredas plats vid trädgårdsskolornas tvååriga kurser. Härtill komme 14 elevplatser vid den nyssnämnda handelsträdgårdsmästarkursen vid Alnarp.

Det av utredningsmannen framlagda förslaget innebär bl. a., att undervisningen vid Alnarp skulle omläggas till två ettåriga kurser, varav den ena skulle utgöra en sammanträngning av den nuvarande tvååriga kursen genom att praktiskt arbete borttoges ur skolplanen och den andra ersätta den förutnämnda handelsträdgårdsmästarkursen men samtidigt uppdelas på två delinjer, en handelsträdgårdslinje och en plantskolelinje. Sammanlagt skulle 40 elever kunna beredas plats. Vid övriga trädgårdsskolor borde utbildningstiden vara tvåårig med 15 elever i varje årskurs eller sammanlagt 30 elever vid var och en av skolorna vid Experimentalfältet och Adelsnäs samt i Söråker. Vid trädgårdsskolan å Experimentalfältet skulle enligt utredningsman-

nens förslag handelsträdgårdskursen under det andra året uppdelas på en handelsträdgårdslinje och en handelsekonomisk linje, avsedd för elever som önskade utbildas sig för arbete inom fröhandeln, ekonomiska föreningar, försäljningscentraler och för sådan personal inom handelsträdgårdsnäringen, som huvudsakligen hade att syssla med företagets ekonomiska skötsel. Utredningsmannen har dessutom förordat inrättandet av en trädgårdsanläggarskola, som skulle tillgodose utbildningsbehovet för personer verksamma vid allmänna och enskilda trädgårds- och parkanläggningar. Vid sistnämnda skola, där kurserna skulle bli 1½-åriga, skulle 20 elever kunna mottagas. Slutligen föreslås att en fruktodlingsskola för 15 elever nyinrättades.

Utredningsmannen har vidare upptagit till behandling frågan om ändrad förläggning av trädgårdsskolorna. Lantbruksstyrelsen hade härutinnan i sin förenämnda utredning framhållit, att förutsättningarna för den fortsatta förläggningen av lantbruksakademiens trädgårdsskola till Experimentalfältet vore mindre gynnsamma med hänsyn till huvudstadens framtida markbehov och förordat, att skolan flyttades till trädgårdsförsöksanstalten vid Nyckelby egendom. Utredningsmannen har emellertid funnit övervägande skäl tala för skolans bibehållande på nuvarande plats. Icke heller beträffande övriga trädgårdsskolor ifrågasattes i promemorian någon förändring av förläggningsplatsen. Vad trädgårdsanläggarskolan beträffar har utredningsmannen avvisat tanken på Bergianska trädgården såsom lämplig förläggningsplats under hänvisning till de avsevärda byggnadskostnader, som en dylik förläggning skulle kräva, och i stället förordat att denna skola inrättades i anslutning till trädgårdsskolan vid Experimentalfältet. Såsom lämplig plats för förläggning av fruktodlingsskola har i första hand hushållningssällskapets egendom Kurrebo i Urshults socken, Kronobergs län, ansetts böra ifrågakomma.

För att underlätta en jämförelse mellan förevarande förslag och nu gällande organisation av den lägre trädgårdsundervisningen har följande sammanställning uppgjorts på grundval av de uppgifter, som meddelats i promemorian.

	Nuvarande organisation			Föreslagen organisation			
	antal kurser	kurstid	elevantal	antal kurser	kurstid	elevantal	
Alnarp	1 (+ 1) ¹	2 år	24 (+ 14) ¹	2 ²	1 år	40	
Adelsnäs	1	2 »	20	1	2 »	30	
Experimentalfältet	1	2 »	24	1	2 ³ »	30	
Söråker	1	2 »	16	1	2 »	30	
S:a kurser	4 (+ 1) ¹	S:a elever	84 (+ 14) ¹	S:a kurser	5	S:a elever	130
						Trädgårdsanläggarskola	20
						Fruktodlingsskola	15

¹ Handelsträdgårdsmästarkurs fördelad på två vinterhalvår.

² En handelsträdgårdslinje och en plantskolelinje.

³ Kursen under andra året uppdelad på en handelsträdgårdslinje och en handelsekonomisk linje.

I samband med den föreslagna omorganisationen tillstyrkes i promemorian, att minimiåldern för inträde vid trädgårdsskolorna sänktes från 21 till 19 år. För att underlätta för eleverna att vinna anställning omedelbart efter genomgången utbildning förordas att trädgårdskurserna ordnades så att avslutning kunde ske omkring den 15 februari.

Vidkommande förslaget om inrättande av fruktodlingsskola hänvisar utredningsmannen i sin promemoria till lantbruksstyrelsens förenämnda utredning, vari framhållits att odling av frukt i vissa delar av landet numera finge betraktas som en ekonomiskt viktig gren av lantbruket och att huvudparten av all saluförd frukt producerades av jordbrukare, som övergått från odling av vanliga lantbruksväxter till fruktodling i stor skala. För att tillgodose behovet av utbildningsanstalter på detta område av jordbruksnäringen skulle enligt styrelsens uppfattning två skolor behöva inrättas, men styrelsen hade dock nöjt sig med att tills vidare föreslå endast en dylik skola med plats för 15 elever. Beträffande undervisningen skulle huvudvikten läggas vid frukt-, bär- och köksväxtodling i praktisk anknytning till jordbruket samt vid viss plantskoleskötsel. Skolan skulle icke utbilda trädgårdsmästare utan snarare avse en förutbildning för dem, som eventuellt önskade fortsatt utbildning inom trädgårdsyrket. Kurstiden föreslås i promemorian fastställd till 10 månader med intagning den 15 februari och avslutning den 15 december. I promemorian anföres härvid bland annat följande.

Genom lantbruksstyrelsens utredning har klarlagts, att Urhultstrakten med hänsyn till de naturliga betingelserna synnerligen väl lämpar sig för ekonomisk fruktodling, vilket för övrigt framgår redan därav att denna odling med framgång bedrivs sedan mycket lång tid tillbaka i dessa trakter. I fråga om de naturliga förutsättningarna kan visserligen framhållas, att dessa äro ännu gynnsammare i t. ex. Kristianstads län. Det avgörande härvidlag synes dock icke enbart böra vara — såsom gjorts gällande i vissa yttranden över lantbruksstyrelsens förslag — var huvudparten av de ekonomiska fruktodlingarna äro belägna eller var de största produktionsmöjligheterna finnas vid drift i stor skala. Vid bedömandet av förlägningsfrågan bör stor vikt även fästas vid behovet i olika landsdelar av ifrågavarande undervisningsverksamhet, och ur denna synpunkt bör enligt utredningens mening Kronobergs län för närvarande sättas i första rummet. En lång utveckling har visat, att fruktodling utmärkt väl lämpar sig som komplement till jordbruksdriften i betydande delar av Kronobergs län, och med hänsyn till jordbrukets struktur i detta län med den av ålder långt drivna uppdelningen i små brukningsdelar, som i stor utsträckning äro så belägna att de svårigen kunna kompletteras vare sig genom sammanslagning eller tillägg av nya arealer, måste det anses vara ett viktigt allmänt intresse att för dessa talrika innehavare av alltför små jordbruk underlätta strävanden att skaffa förvärvsmöjligheter vid sidan av det egentliga jordbruket.

Utredningsmannen och de sakkunniga dela den uppfattning, som starkt framhävts i yttranden och framställningar från såväl vederbörande hushållningssällskap som olika organisationer, att goda förutsättningar finnas inom länet för en lönande fruktodling men att stort behov föreligger att genom utbildning sprida kunskaper om förutsättningarna för en efter ortens förhållanden anpassad rationell odlingsteknik. En fruktodlingsskola i denna trakt väntas komma att få sina elever huvudsakligen från småjordbrukar-

hem. Genom dessa elever samt genom den till skolan knutna verksamheten överhuvud skulle direkt och indirekt insikterna i rationellt bedriven ekonomisk fruktodling snabbt kunna spridas och vidmakthållas bland dem som ha största behovet därav för sin yrkesmässiga verksamhet.

Enligt en av Kronobergs läns hushållningssällskap efter framställning av utredningsmannen föranstaltad beräkning skulle kostnaderna för nybyggnader m. m. för inrättande av en fruktodlingsskola vid Kurrebo belöpa sig till omkring 180 000 kronor, varav 120 000 kronor till nybyggnad för elevinternat och lärosalar, 40 000 kronor till renovering av huvudbyggnaden samt 20 000 kronor för nyinredning av övervåningen i den nuvarande trädgårdsmästarbostaden till en lärarbostad. Det sammanlagda beloppet har emellertid ansetts böra höjas till 200 000 kronor.

Därest inrättandet av ytterligare en fruktodlingsskola skulle tagas under övervägande, anser utredningsmannen i likhet med lantbruksstyrelsen, att Rånna egendom i Sätters socken, Skaraborgs län, bör ifrågakomma, och framhåller bl. a. följande.

Rånna, som äges av hushållningssällskapet, synes väl lämpad för en fruktodlingsskola icke minst på grund av den goda tillgången på för ändamålet lämpliga jordområden samt den speciellt på fruktodling inriktade försöksverksamhet som där bedrivs. Vidare kan till förmån för Rånna anföras, att det i hela västra Sverige icke finnes någon trädgårdsskola, vilket i och för sig måste betecknas som mindre lyckligt.

Då utredningen i alla fall finner det tveksamt, om en andra fruktodlingsskola bör förläggas till Rånna, beror detta därpå att starka skäl tala för att även Kristianstads län blir tillgodosett med en skola av förevarande typ. Såsom från olika håll framhållits bedrivs yrkesfruktodling och fruktproduktion överhuvud taget i synnerligen stor omfattning och med obestridd framgång inom betydande delar av Kristianstads län.

En fruktodlingsskola i enskild ägo finnes redan inom Kristianstads län, nämligen vid Helmershus. Denna skola, som har plats för omkring 10 elever, drives utan bidrag från det allmänna men har ställt sig under inspektion av hushållningssällskapet, vars trädgårdskonsulent uppehåller viss undervisning vid skolan. Det kunde möjligen ifrågasättas som ett provisorium, att bidrag av statsmedel skulle kunna utgå till denna skolverksamhet till dess att frågan om en ny skola aktualiserats. Utredningen har dock icke ansett sig ha anledning att närmare ingå på detta spörsmål.

För närvarande synes det icke kunna komma i fråga att inrätta mer än en fruktodlingsskola, bl. a. därför att skolformen får betraktas som hittills i stort sett oprövad. Utredningsmannen och de sakkunniga ha därför icke ansett sig böra intaga någon bestämd ståndpunkt till förlägningen av en andra skola. Om resultatet av denna skolverksamhet blir gynnsamt, torde frågan om en utveckling av densamma böra upptagas på nytt.

Den i promemorian framlagda planen för omorganisation av den lägre trädgårdsundervisningen skulle enligt vad utredningsmannen framhåller medföra en ökning av medelsbehovet för såväl avlöningar till lärarpersonal och driftkostnader som byggnadsarbeten vid skolorna.

Vad först gäller lärarpersonalen vid trädgårdsundervisningsanstalterna har utredningsmannen föreslagit, att denna i lönehänseende jämställdes med lärarna vid lantbruksskolorna, och som stöd för denna uppfattning anført, att undervisningen vid trädgårdsskolorna måste anses så betydelsefull, att lärarpersonalen vid dessa skolor med hänsyn till vikten av bästa möjliga re-

krytering borde beredas en lika god löneplacering som andra lärare med liknande uppgifter.

Med åberopande av departementschefens uttalande i Kungl. Maj:ts proposition nr 142 till 1945 års riksdag framhålles, att frågan om trädgårdsskolornas jämställande i detta hänseende med lantbruksskolorna torde få anses i princip avgjord.

Vidkommande antalet lärare återger utredningsmannen följande uttalande i lantbruksstyrelsens utredning.

Vad rör de egentliga trädgårdsskolornas lärarpersonal synes — bortsett från trädgårdsskolan vid Alnarp — vid var och en av dessa tre skolor efter föreslagen utbyggnad i allmänhet böra räknas med en fast anställd lärarpersonal av förutom föreståndare två ämneslärare och en extra ordinarie ämneslärare.

Den föreslagna fruktodlingsskolan kommer att i viss mån intaga en särställning i det att den teoretiska undervisningen vid densamma blir mera begränsad därigenom, att hela undervisningskursen är avsedd att omfatta blott 10 månader med omväxlande praktiskt arbete och lektioner samt demonstrationer och övningar. I fråga om omfattningen av den teoretiska undervisningen torde fruktodlingsskolan beträffande antalet lektioner på lärosal komma ganska nära den kurs, som meddelas vid lantmannaskolas vinterkurs om 125 arbetsdagar. Då emellertid kurstiden såsom nämnts är beräknad till 10 månader med under lärares ledning förekommande demonstrationer och övningar vid sidan av lektioner och då det är förutsatt, att även kortare specialkurser skola anordnas, kommer undervisningen där att pågå praktiskt taget året runt. Av denna anledning föreslår lantbruksstyrelsen att avlöning till föreståndare och lärare vid fruktodlingsskola utgår med samma belopp som till motsvarande befattningshavare vid övriga trädgårdsundervisningsanstalter. I avvaktan på erfarenheter om sistnämnda skolverksamhet torde det i fråga om antalet lärare vid skolan vara tillfyllest med en extra ordinarie ämneslärare utöver skolans föreståndare.

Beträffande behovet av statsbidrag till avlöningar åt lärarpersonalen anföres i promemorian bland annat följande.

Storleken av det årliga statsunderstödet till avlöningar vid fullt genomförd organisation, bortsett från kristillägg och ålderstillägg, vid de föreslagna trädgårdsundervisningsanstalterna — med undantag av trädgårdsskolan vid Alnarp — framgår av följande sammanställning.

Grundlön åt 5 föreståndare	å kr. 7 560	kr. 37 800	
» » 8 ämneslärare	» » 5 520	» 44 160	
» » 5 e. o. ämneslärare.....	» » 4 000	» 20 000	kr. 101 960
Rörligt tillägg.....			» 15 294
Arvoden åt speciallärare.....			» 6 500
			<u>Summa kr. 123 754</u>

Innan någon av de föreslagna nya trädgårdsundervisningsanstalterna kommit till stånd och innan den föreslagna utökningen av de nuvarade trädgårdsskolorna kunnat ske, bör till lantbruksakademiens trädgårdsskola samt trädgårdsskolorna vid Adelsnäs och i Söråker statsunderstödet till avlöningar med undantag av kristillägg beräknas enligt följande sammanställning.

Avlöningar

3 föreståndare	à kr. 7 560	kr. 22 680	
6 ämneslärare	» » 5 520	» 33 120	
3 e. o. ämneslärare	» » 4 000	» 12 000	kr. 67 800

Ålderstillägg till

3 föreståndare	kr. 4 320	
6 ämneslärare	» 10 560	
3 e. o. ämneslärare	» 720	kr. 15 600

Rörligt tillägg (15 procent)	» 11 910
Speciallärare (3 × 1 000 kr.)	» 3 000

Summa kr. 98 310

Löneregleringen torde böra genomföras från och med ingången av budgetåret 1946/47.

Statsbidraget till driftkostnader vid genomförd organisation har uppskattats till sammanlagt omkring 31 000 kronor årligen. Erforderliga byggnadsarbeten ha under här angivna förutsättningar beräknats komma att belöpa sig till 1 288 000 kronor. Utredningsmannen har i likhet med lantbruksstyrelsen ansett, att statsbidrag för detta ändamål borde kunna beviljas efter samma grunder, som gälla för nybyggnader vid lantmanna- och lantushållsskolor och som innebära att dylikt bidrag må utgå med tre fjärdedelar av godkända byggnadskostnader. Under dessa omständigheter beräknas statens utgifter komma att uppgå till närmare 1 000 000 kronor. Härtill skulle komma eventuella kostnader i samband med en utvidgning av lokalerna vid Adelnäs trädgårdsskola, vilka uppskattats till 70 000 à 80 000 kronor och vartill statsbidrag under nuvarande förhållanden ej torde kunna beviljas. Vid samtliga här återgivna kostnadsberäkningar har helt bortsetts från medelsbehovet vid statens trädgårdsskola i Alnarp.

Beträffande lärlingsutbildningen innebär utredningsmannens förslag bl. a. att antalet lärlingar, som för närvarande begränsats till högst 30, ökats till 60. Detta skulle medföra ett medelsbehov av 24 000 kronor, motsvarande en fördubbling av nu utgående statsanslag.

Yttranden.

I flertalet yttranden har utredningsmannens uppfattning om behovet av utvidgning och omorganisation av undervisningen och yrkesutbildningen på trädgårdsskötselns område vunnit anslutning. *Statskontoret* har dock med erinran om sitt i yttrande över lantbruksstyrelsens förslag tidigare framförda krav på en redogörelse för skolornas ekonomiska förhållanden ansett, att ett slutligt ståndpunkttagande borde anstå tills ett klarläggande av skolornas förmögenhetsförhållanden och beräknade inkomster och utgifter erhållits.

Mot de av utredningsmannen föreslagna riktlinjerna för en omorganisation har ett flertal erinringar gjorts. *Lantbruksstyrelsen* har sålunda fram-

hållit, att utredningsmannens förslag i fråga om utbildningsbehovets tillgodoseende vore för snävt beräknat, och bl. a. icke ansett sig kunna biträda att den tvååriga allmänna kursen vid Alnarp indroges och ersattes med en ettårskurs. Även *styrelsen för Alnarps lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitut* har givit uttryck åt samma betänkligheter och framhållit, att den föreslagna omorganisationen av den lägre trädgårdsundervisningen icke kunde genomföras med mindre än att lärarpersonalen ökades och ombyggnad komme till stånd. För bibehållande av den tvååriga utbildningskursen vid Alnarp ha vidare bl. a. *styrelserna för Adelnäs trädgårdsskola, Sveriges handelsträdgårdsmästareförbund* och *Sveriges kyrkogårdsföreståndare* uttalat sig. Inrättandet av ettårig kurs har tillstyrkts av bl. a. *styrelserna för Önnestads lantmannaskola, Sveriges konditionerande trädgårdsmästares förening, centralorganisationen för examinerade trädgårdsmästare* och *Svenska lantarbetareförbundet*.

Lantbruksakademien har i huvudsak tillstyrkt förevarande omorganisationsförslag. Beträffande den föreslagna trädgårdsanläggarskolan har akademien ansett frågan om samorganisation mellan denna skola och trädgårdsskolan vid Experimentalfältet böra närmare utredas.

Byggnadsstyrelsen har i sitt yttrande bestämt avstyrkt att trädgårdsskolan vid Experimentalfältet bibehölles och utvidgades samt erinrat om att frågan om tomtmark för vetenskapliga statsinstitutioner vore föremål för utredning inom 1945 års markkommission. Styrelsen har vidare funnit de angivna byggnadskostnaderna vara genomgående för lågt beräknade.

I anledning av byggnadsstyrelsens yttrande har *lantbruksakademien* i skrivelse den 7 februari 1946 hemställt, att frågan om förläggning av akademiens skola måtte lösas utan ytterligare uppskov.

Vetenskapsakademien har med instämmande i utlåtande, som på akademiens anmodan avgivits av Bergianska stiftelsens föreståndare, dels bestämt avstyrkt att frågan om inrättande av trädgårdsanläggarskola upptoges till avgörande på grundval av föreliggande utredning, dels föreslagit ny utredning angående möjligheten och lämpligheten av en samorganisation av den lägre och den högre undervisningen inom området för trädgårdsanläggning och trädgårdskonst, dels ock anhållit att Bergianska trädgårdsskolans framtida ställning måtte vid denna utredning tagas i betraktande.

Förslaget om inrättande av skola för tillgodoseende av behovet av yrkesutbildning på fruktodlingens område har allmänt tillstyrkts. I utredningsmannens hemställan att en dylik skola i första hand borde förläggas till Kurrebo i Kronobergs län instämma *Kronobergs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott, styrelserna för Norrlands trädgårdsskola i Söråker, Önnestads lantmannaskola* och *Sveriges pomologiska förening* samt *Kronobergs läns fruktodlareförbund* i gemensamt yttrande med *Urshultsbygdens fruktintressenters samorganisation, Kristianstads läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* och *Skaraborgs läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott* ha förklarat sig ej vilja motsätta sig att en fruktodlingsskola förlägges till Kurrebo men samtidigt uttalat önskemål om inrättande av ytterligare en

skola. Hushållningssällskapets förvaltningsutskott i det förstnämnda länet har härvid förordat Kristianstads län, förslagsvis Bäckaskogs kungsgård eller Backagården i Fjälkestads socken medan hushållningssällskapets förvaltningsutskott i Skaraborgs län ansett Rånna egendom i nämnda län böra ifrågakomma. *Kristianstads läns fruktodlareförbund* och *Skånes yrkesfruktodlares förening* ha avstyrkt utredningsmannens förslag i förevarande hänseende och i stället uttalat sig för Kristianstads län såsom lämplig förlägningsplats.

Utredningsmannens förslag till lönereglering har i flertalet yttranden lämnats utan erinran. *Statskontoret* anser dock frågan om en definitiv reglering av lärarlöner vid trädgårdsundervisningsanstalterna böra uppskjutas och anför härvid följande.

Genom 1945 års riksdags beslut kan visserligen bidragsfrågan så vitt rör lärarlöner och driftskostnader sägas ha blivit i princip avgjord av statsmakterna. Då emellertid samtliga frågor rörande trädgårdsskolornas framtida ställning i statsbidragshänseende enligt statskontorets mening böra avgöras i ett sammanhang, torde ett slutligt ståndpunkttagande icke kunna ske förrän på ett fullt klarläggande sätt utretts om och i vad mån ett verkligt behov av utökad understöd föreligger.

Allmänna lönenämnden hänvisar till att nämnden redan tidigare uttalat sig för att avlöningen till föreståndare och lärare vid trädgårdsskola måtte bestämmas enligt samma grunder, som gälla beträffande motsvarande befattningshavare vid lantbruksskola och framhåller i huvudsak följande.

Vad lönenämnden i sitt nyssnämnda utlåtande anförde hade närmast avseende å de statsunderstödda trädgårdsskolorna. Motsvarande synes lönenämnden böra gälla jämväl beträffande den föreslagna trädgårdsanläggarskolan. Lönenämnden är däremot icke beredd att i dessa sammanhang taga ställning till frågan, huruvida även lärarpersonalen vid den föreslagna fruktodlingsskolan skulle i avlöningshänseende jämsställas med motsvarande personal vid lantbruksskolorna. Ifrågavarande spörsmål synes lönenämnden, bland annat med hänsyn till fruktodlingsskolans ringa elevantal, lägre inträdesfordringar och mera begränsade teoretiska undervisning, böra underkastas ytterligare överväganden.

Beträffande den föreslagna utvidgningen av lärlingsutbildningen har *statskontoret* ansett, att prövningen av frågan om ytterligare statligt stöd borde anstå i avvaktan på närmare erfarenheter av nuvarande verksamhet. *Styrelserna för lantmannaskolan i Umeå, lantmannaskolan i Jälla, Svenska lantarbetareförbundet* och *föreningen Sveriges stadsträdgårdsmästare* ha anhållit om ytterligare utredning av frågan om lärlingsutbildningen.

Den svenska trädgårdsodlingen har under den senaste mansåldern i sam-

*Departements-
chefen.*

ket. I synnerhet torde detta gälla frukt- och bärödlingen, som erbjuder beaktansvärda möjligheter till förbättring av arbetstillfällena och förtjänster särskilt vid det mindre jordbruket.

I allmänhet synes man vara ense därom att gränserna för trädgårds- och fruktodlingens utveckling i vårt land icke på långt när uppnåtts. I detta sammanhang må framhållas, att företagna undersökningar tyda på att de framtida förändringarna av konsumtionsvanorna komma att gå i riktning mot en kraftigt stegrad förbrukning av grönsaker och framförallt av frukt och bär. Under dessa omständigheter torde man kunna förutse ökade möjligheter för trädgårds- och fruktodlingen. Då man icke torde kunna räkna med att några exportmarknader efter livsmedelsproduktionens återhämtning utomlands komma att föreligga för den svenska jordbruksproduktionen och med hänsyn till den tendens till stegring av den inhemska produktionen, som torde kunna emotses, är det av utomordentlig vikt att alla möjligheter till inhemska avsättning bli till fulla utnyttjade. En övergång från andra produktionsgrenar inom jordbruket till en intensivare trädgårdsodling är sålunda av stor betydelse, eftersom härigenom avsättningen av den framtida produktionsökningen skulle underlättas, samtidigt som en dylik utveckling skulle verka befördrande på näringsstandarden.

Men också ur en annan synpunkt torde det vara betydelsefullt, att det svenska jordbruket tillvaratager möjligheterna till ökad avsättning av trädgårdsprodukter. I vissa delar av landet kan sålunda odlingen av frukt och bär skapa förutsättning för bibehållande av mindre jordbruk, vilka under nuvarande förhållanden icke äro tillräckliga för att giva innehavaren skälig arbetsinkomst men på grund av sitt läge eller beskaffenhet ej lämpligen kunna kompletteras eller sammanslås med andra brukningsdelar. Även om betydelsen härav icke bör överskattas, torde man dock icke kunna helt bortse från den förbättring av utkomstmöjligheterna, som fruktodlingen kan medföra för innehavarna av dylika mindre jordbruk.

En förutsättning för att det svenska jordbruket skall kunna tillvarataga de gynnsamma avsättningsmöjligheter, som frukt- och trädgårdsodlingen kan komma att erbjuda, är naturligtvis att yrkeskunnigheten på dessa områden upprätthålles och utvecklas. Ostridigt är emellertid att utbildningen i trädgårdsfacket länge varit eftersatt i vårt land. Utbildningsmöjligheterna ha icke hållit jämna steg med trädgårdsnäringens snabba utveckling. På grund av dåliga ekonomiska resurser ha sålunda trädgårdsskolorna, som närmare torde framgå av utredningen i ärendet, tvungits skjuta åt sidan sin närmsta uppgift, nämligen undervisningen, för att istället inrikta verksamheten på affärsmässig trädgårdsodling.

Genom beslut av 1945 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 142 jämfördes trädgårdsskolorna i princip med lantbruksskolorna i fråga om statsbidrag till lärarlöner och driftkostnader. Härmed har ett betydelsefullt steg tagits i riktning mot ett bättre tillgodoseende av utbildningsbehovet. Alltjämt är emellertid trädgårdsskolornas ställning ogynnsammare än övriga anstalters för lantbrukets yrkesutbildning. Trädgårdsskolorna

åtnjuta sålunda ej statsbidrag för byggnadsarbeten, medan däremot enligt gällande bestämmelser dylikt bidrag kan utgå till nybyggnader vid lantmanna- och lantushållsskolor till tre fjärdedelar av de av Kungl. Maj:t godkända byggnadskostnaderna. Till följd härav är den materiella utrustningen vid trädgårdsskolorna jämförelsevis otillfredsställande. Då en ökning av undervisningen torde förutsätta om- och nybyggnader för skolornas behov, anser jag mig böra föreslå, att statsbidrag måtte utgå efter samma grunder som gälla för lantmanna- och lantushållsskolorna, varigenom trädgårdsskolorna sålunda i detta hänseende skulle jämföras med övriga anstalter för yrkesutbildning i jordbruket. Någon anslagsökning för nästkommande budgetår utöver vad som kan erfordras i samband med inrättandet av en fruktodlingsskola, som jag i det följande kommer att föreslå, torde detta icke behöva föranleda.

Med hänsyn till vad förut sagts rörande fruktodlingens nuvarande och framtida betydelse för vårt lands livsmedelsförsörjning och icke minst för det mindre jordbrukets ekonomiska förhållanden synes det mig i hög grad angeläget, att behovet av utbildning och undervisning på detta område av trädgårdsnäringen snarast blir tillgodosett. Att detta behov gör sig starkt gällande sammanhänger givetvis också därmed, att den svenska fruktodlingen till följd av konkurrensen utifrån måste eftersträva kvalitetsförbättringar och därför tvingas inrikta sig på ett omfattande förädlingsarbete. Utredningsmannens förslag om inrättande av en särskild skola med uppgift att utbilda yrkesmän i de göromål, som sammanhånga med bedrivandet av en lönsam fruktodling, synes mig därför beaktansvärt. Vid en dylik skola, som torde böra erhålla en utpräglad karaktär av yrkesskola, böra jordbrukets män och kvinnor i kurser om tio à tolv månader erhålla undervisning om fruktodlingens naturliga och ekonomiska betingelser samt inhämta kunskaper och praktisk färdighet rörande skötseln av olika slag av fruktträd och bärbuskar. Principerna för och tillvägagångssättet vid plantering och ympning, beskärning och gallring, besprutning och gödsling samt fruktens omhändertagande och förpackning böra sålunda ingå i undervisningen, för vilken de närmare riktlinjerna sedermera torde få uppdragas. Till en början torde utbildningsbehovet kunna tillgodoses med två lärarkrafter, varav en föreståndare för skolan och en ämneslärare, vilka i lönehänseende synas böra jämföras med lärarpersonalen vid trädgårdsskolorna. Då skolan ej torde kunna träda i verksamhet förrän efter utgången av nästkommande budgetår synas bidrag till lärarlöner ej behöva beräknas för budgetåret 1946/47. I samband med utredningen ha önskemål framkommit om inrättande av flera skolor av hithörande typ. Med hänsyn till att den verksamhet, varom här är fråga, är ny och hittills oprövad i vårt land, är jag dock icke beredd att föreslå, att tills vidare mer än en fruktodlingsskola med plats för 15 till 20 elever årligen inrättas. Erfarenheterna härav torde först böra avvaktas, innan denna undervisningsform utvidgas. I utredningen ha skäl åberopats för att en fruktodlingsskola i första hand skulle förläggas till Kronobergs läns hushållningssällskaps egendom Kurrebo i Urshults socken. Den omfattning fruktodlingen fått i dessa

trakter talar onekligen härför. Förslag ha emellertid också väckts om andra platser som lämplig förläggningssort. Under alla omständigheter erfordras att speciella anordningar och överenskommelser med lokala myndigheter och sammanslutningar ingås, innan valet mellan olika alternativ för skolans förläggning definitivt träffas. Därest riksdagen biträder förslaget om inrättande av en fruktodlingsskola, torde det därför få ankomma på Kungl. Maj:t att i sinom tid bestämma lämplig förläggningssplats. För att en fruktodlingsskola skall kunna träda i verksamhet inom rimlig tid, måste uppförandet av lokaler för undervisningen samt av bostäder åt elever och lärare snarast igångsättas. Såsom lämplig utgångspunkt för beräkning av kostnaderna härför torde det av utredningsmannen angivna beloppet av 200 000 kronor för tillgodoseende av byggnadsbehovet vid Kurrebo kunna godtagas. Efter här föreslagna bidragsgrunder skulle statsverkets kostnader i samband med iordningställande av lokaler för en fruktodlingsskola sålunda komma att uppgå till 150 000 kronor. Till täckande av dessa kostnader torde under anslagstiteln Trädgårdsundervisningen: Bidrag till byggnadsarbeten vid fruktodlingsskola för budgetåret 1946/47 böra anvisas ett reservationsanslag av 150 000 kronor.

Jag vill slutligen biträda utredningsmannens förslag att statsbidraget till lärarlöner vid trädgårdsskolorna ökas för möjliggörande av den lönereglering, varom 1945 års riksdag i princip beslutat. Härigenom skulle lärarna vid trädgårdsskolorna i lönehänseende bli jämställda med lärarna vid lantbruksskolorna, vilket med hänsyn till de anspråk, man nu och i framtiden måste ställa på de förstnämndas kvalifikationer, synes mig rimligt. Vid bifall till detta förslag bör anslaget för bidrag till avlöningar åt lärarpersonalen för budgetåret 1946/47 höjas från 60 000 till i runt tal 90 000 kronor samt givas karaktär av förslagsanslag. Anslaget till driftkostnader torde för nästa budgetår böra uppföras med samma belopp som i löpande riksstat eller 20 000 kronor.

Jag är för närvarande icke beredd att taga ståndpunkt till förslaget angående lärlingsutbildningen. Denna fråga torde böra underkastas ytterligare utredning och överväganden av den av mig enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 7 december 1945 tillsatta utredningen angående yrkesutbildningen inom jordbruket och skogshanteringen. Anslaget för ifrågavarande ändamål torde därför för nästa budgetår böra upptagas med oförändrat belopp av 12 000 kronor.

Till övriga av utredningsmannen väckta förslag till förbättring av yrkesutbildningen på trädgårdsnäringsens område torde jag få återkomma, sedan ytterligare utredning i ärendet verkställts.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å riksstaten för budgetåret 1946/47 under nionde huvudtiteln anvisa

1) till *Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårdsskolor: Avlöningar* ett *förslagsanslag* av . . . kronor 90 000;

- 2) till *Trädgårdsundervisningen: Understöd åt trädgårds-
skolor: Driftkostnader ett förslagsanslag av kronor 20 000;*
3) till *Trädgårdsundervisningen: Bidrag till byggnadsarbe-
ten vid fruktodlingsskola ett reservationsan-
slag av kronor 150 000;*
4) till *Trädgårdsundervisningen: Lärlingsutbildning ett re-
servationsanslag av kronor 12 000.*

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Benno Gårdsten.